

CALITATEA ȘI SECURITATEA PRODUSELOR ECOLOGICE DE ORIGINE ANIMALĂ

Susținerea Bunăstării Sănătății Animalelor și a Securității Alimentare în Ferme Zootehnice Ecologice (SAFO)

Acțiune stabilită în acord cu UE QRLT – 2001- 02541

REZUMATUL DEZBATERILOR DIN CADRUL CELUI DE AL PATRULEA WORKSHOP SAFO

17-19 March 2005, at FiBL, Frick, Switzerland

Scopul și obiectivele specifice ale SAFO

Obiectivul principal al proiectului SAFO, finanțat de către UE, este îmbunătățirea securității alimentare și sănătății animalelor în sistemele ecologice de producție din țările membre și din cele în curs de aderare la UE. Acest obiectiv se realizează prin schimbul și comunicarea activă a opiniilor, rezultatelor cercetărilor și a concluziilor între cercetători, a celor care dezvoltă politicile în domeniu, a fermierilor și comunității interesate de gospodărirea ecologică, inclusiv a consumatorilor.

Prezentarea generală a celui de-al patrulea Seminar SAFO

Au participat la seminar 98 de delegați din 19 țări. Seminariile din anii anteriori s-au concentrat mai ales asupra sistemelor de producție, dar anul acesta lucrările susținute s-au referit în special la calitatea alimentelor și la securitatea produselor provenite de la animalele crescute în sistem ecologic.

Programul seminarului s-a desfășurat în 5 secțiuni în plen, inclusiv prezentări de postere, discuții de grup și vizite la mai multe ferme ecologice. S-au prezentat 21 de lucrări (care pot fi consultate pe pagina de web SAFO) care au avut ca teme următoarele aspecte legate de calitatea și securitatea produselor ecologice de tip “BIO” de origine animală:

Secțiunea 1. Perspectivele celor care au mizat pe sistemele ecologice de creștere a animalelor;

Secțiunea 2. Cercetări asupra unor aspecte legate de calitatea produselor provenite de la animale crescute ecologic;

Secțiunea 3. Impactul inputurilor medicale veterinare asupra calității și securității alimentare;

Secțiunea 4. Cercetări asupra aspectelor legate de securitatea alimentelor provenite de la animale crescute în sistem ecologic;

Secțiunea 5. Perspectivele dezvoltării securității și calității produselor și producțiilor provenite de la animale crescute ecologic.

Perspectivele celor care au mizat pe sistemele ecologice de creștere a animalelor

În această secțiune și-au prezentat lucrările reprezentanții organizațiilor producătorilor, ai vânzătorilor și ai consumatorilor. Michael Walkenhorst de la FiBL, a adus precizări privind noțiunea de calitate a alimentelor, subliniind diferența dintre calitatea „intrinsecă” sau calitatea “produsului”, și calitatea “extrinsecă” sau calitatea “procesului de prelucrare”. Acest concept a fost unul dintre domeniile-cheie al discuțiilor reuniunii SAFO. Autorul a recomandat ca mișcarea ecologică să aibă în atenție:

a) Educarea consumatorilor privind calitatea procesării și a produselor obținute de la animale crescute în sistem ecologic;

b) Definierea și asigurarea nivelelor de calitate cuantificabile mai bune pentru produsele ecologice în comparație cu produsele convenționale (ex. numărarea celulelor somatice din lapte).

Jacqueline Bachmann de la Fundația Elvețiană pentru Protecția Consumatorului (Swiss Foundation for Consumer Protection) a reamintit delegaților că cerințele consumatorului pentru produsele ecologice sunt ridicate nu numai din punctul de vedere al securității, “naturaleței” și a asigurării bunăstării, dar și în ceea ce privește prețurile rezonabile și competitive. Ea se aștepta ca prețurile la produsele ecologice să scadă în continuare, deși nivelul ridicat al prețurilor se justifică

luând în considerare îndeplinirea așteptărilor legate de calitatea superioară a produselor și de informarea clară a consumatorului despre valoarea adăugată la alimentele ecologice.

Felix Wehrle de la Swiss Coop a accentuat și el că se impune o scădere a prețurilor la produsele ecologice. Totuși, s-a manifestat interes pentru creșterea vânzărilor prin mărirea gamei de produse ecologice și prin extinderea gamei produselor ecologice regionale. Rezultatul unei anchete demonstrează că 46% dintre consumatorii elvețieni au cumpărat alimente ecologice din motive de sănătate, 45% au fost motivați de bunăstarea animalelor, iar 43% de nivelul scăzut al reziduurilor pesticidelor.

Regina Fuhrer a prezentat așteptările producătorilor în ceea ce privește calitatea produselor. Ea este președintele “Bio Suisse”, federația - “umbrelă” pentru 35 de organizații de gospodărire ecologică din Elveția, cu 6500 de fermieri membrii (reprezentând 11% din numărul total al fermierilor elvețieni). Datorită acestui fapt, Elveția deține un avantaj major: există un singur set de standarde și o etichetă sau un logo ecologic (organic) – eticheta “Bud”, recunoscută de cei mai mulți consumatori. Regina Fuhrer a accentuat eforturile pe care BioSuisse le-a făcut pentru a îmbunătăți calitatea și pentru a menține credibilitatea, în contextul dezvoltării continue a standardelor produselor animale și ale prelucrării alimentelor, în special cele referitoare la bunăstarea animalelor și la ingredientele produselor, pentru a îmbunătăți procedurile de asigurare a calității, a prezentării etichetei “Bud”, pentru a educa consumatorii prin reclamă.

S-au prezentat 3 postere legate de această secțiune: două despre creșterea ecologică a caprinelor și ovinelor din Ungaria, și un poster despre limitele creșterii animalelor în sistem ecologic în Turcia.

Cercetări asupra unor aspecte legate de calitatea produselor provenite de la animale crescute ecologic

Kathryn Ellis a prezentat rezultatele unui studiu comparativ privind compoziția laptelui obținut la o fermă ecologică (O) și la o fermă convențională (C) din Marea Britanie. Nu s-au semnalat diferențe importante între O și C în reziduuri poluante (ex. PCB, Dioxină, etc). **Micotoxina ocratoxina A** nu s-a găsit în nici una dintre mostrele de lapte. Conținutul în **acizi grași mono-nesaturați** a fost mai pronunțat în laptele convențional, iar **acizii grași poli-nesaturați** (PUFA) au avut un nivel mai ridicat în laptele ecologic. S-a observat o influență sezonieră puternică, nivelul ambilor acizi crescând în perioada pășunatului de vară. Nu a existat diferență în conținutul în CLA între O și C, dar O a avut un nivel mult mai ridicat de acid linoleic omega-3. Creșterea sezonieră de PUFA în perioada pășunatului de vară comparativ cu perioada de iarnă cu furaj de tip siloz și fân a fost confirmată și de către Sloniewski și colab. din Polonia. S-a subliniat că, în perioada de pășunat, conținutul în CLA a fost de două ori mai mare iar conținutul în acidul linoleic a fost de trei ori mai mare, comparativ cu perioada de iarnă. Autorii au concluzionat că laptele produs în perioada de pășunat are o valoare biologică mai ridicată decât cea obținută în perioada de furajare de iarnă.

Albert Sundrum a subliniat problema obținerii unei carcase de calitate superioară la porcinele crescute în sistem ecologic, deoarece restricțiile în standardele hrănirii în mod ecologic a animalelor îngreunează aprovizionarea optimă, cu cantități suficiente de aminoacizii **metionină și lizină**. A sugerat că producătorii ecologici trebuie, în consecință, să se concentreze asupra calității senzoriale ridicate. S-au prezentat rezultate din procesele de hrănire, care demonstrează că alimentația bazată pe cereale și leguminoasele (fasole, mazăre, lupin) ecologice poate produce carne cu un conținut ridicat de IMF și calități senzoriale bune, deși strategia optimă de alimentație ar trebui să ia în considerare și rasa porcinelor.

Gyorgyi Takacs a dezbătut rolul important pe care îl are Regulamentul UE nr 2092/91 și Regulamentul UE nr. 2082/92 (despre produsele tradiționale specifice), în legătură cu menținerea producției și disponibilității produselor animale ecologice tradiționale, de înaltă calitate, bazată pe rasele tradiționale. A ilustrat acest fapt prin utilizarea unor exemple din Ungaria: vacile din rasa Brună (carne de vită pentru salam uscat), porcul de rasă *Mangalița* (carne afumată, cârnații cu paprika), specii și rase tradiționale ungurești, și rasele de ovine: *Ratzka*, *Țigaie* și *Merinos* (carne și brânză).

Gabriela Wyss (FiBL) a descris proiectul HACCP Ecologic, în care a fost efectuată o analiză complexă în fluxul de lanțuri trofice ecologice selectate (ouă, lapte/iaurt, pâine de grâu, varză, roșii, mere și vin). Au fost evaluate punctele critice de control în legătură cu 7 criterii de calitate și securitate (toxine microbiene și contaminanți abiotici, patogeni, substanțe toxice vegetale naturale, prospețimea, gustul, conținutul nutritiv și suplimentele alimentare, fraudă, aspecte sociale și etice). Datele s-au obținut cu ajutorul unor chestionare în regiuni din Europa care sunt specifice produselor selectate. Baza de date pentru fiecare produs furnizează informații despre riscul cantitativ al problemelor care pot apărea și despre felul în care este controlat fiecare pas din proces. Posterul din această secțiune a descris o abordare a HACCP pentru protecția biologică în fermele de lapte din Slovacia.

S-au mai prezentat două postere legate de această temă, despre producția ecologică de porcine provenite din estul Balcanilor (Bulgaria) și strategii de reproducere pentru vaci de lapte “ecologice” din Olanda.

Impactul inputurilor medicale veterinare asupra calității și securității alimentare

Alistair Boxall din Marea Britanie a prezentat aspecte privind impactul medicamentelor veterinare asupra mediului înconjurător. Studiile au evidențiat impactul în ecosisteme al antibioticelor și substanțelor antiparazitare pe bază de *ivermectin* provenite de la porcine și vite crescute convențional, în sol, apă, bălegar și fecale. În general, concentrațiile de medicamente observate în sol și apă au fost mult mai scăzute decât concentrațiile de efect (dozele letale). Problema cea mai apăsătoare a fost nivelul foarte ridicat al substanțelor antiparazitare din dejecțiile solide (balegă și fecale). Concentrațiile de ivermectin observate în balegă au fost mult mai mari decât concentrațiile de efect pentru organismele de balegă. Aceste constatări sprijină acele opinii care descurajează utilizarea substanței ivermectin în sistemele de gospodărire ecologică.

Eve Pleydell (Marea Britanie) a trecut în revistă apariția bacteriilor rezistente la antibiotice (AB) în fermele convenționale și în cele ecologice. Ea a arătat studii din SUA, Marea Britanie și Danemarca care demonstrează că, deși utilizarea de rutină a antibioticelor este interzisă în gospodărirea ecologică, bacteriile rezistente la antibiotice, inclusiv bacterii care dispun de rezistențe multiple, au fost prezente în ferme ecologice de lapte, porcine și de pui broiler. Totuși, rezultatele evidențiază faptul că, în fermele ecologice, o proporție mică din populațiile de bacterii sunt rezistente la AB.

Regulamentul nr 2092/91 al UE cere dublarea perioadei de retragere pentru medicamentele veterinare de tip allopat. Giovanni Calaresu și colab. din Italia au relatat despre un studiu legat de oi pentru lapte tratate cu Oxitetracilină AB. Au găsit diferențe accentuate între ratele de eliminare al AB din lapte; 15% din mostrele de lapte au conținut reziduuri de AB peste limita MRL și, în consecință, dublarea perioadei de retragere nu este suficientă pentru a asigura eliminarea completă a reziduurilor din lapte.

Rezultatele unei anchete asupra tratamentelor medicamentoase utilizate în fermele ecologice din Olanda au fost prezentate de către Aize Kijlstra și colab. 60% din medicamentele folosite de către acești fermieri au fost de tip convențional, inclusiv tratamentele cu antibiotice pentru febra aftoasă, mastita clinică (cele mai frecvente probleme) și substanțele antiparazitare pentru maladii gastrointestinale și pulmonare. Două postere au reluat acest subiect, respectiv tratamentele medicamentoase pentru vacile de lapte, efectele tratamentelor alternative bogate în celule somatice asupra numărului celulelor și asupra patogenilor (Olanda).

Folosirea produsului Orbeseal a constituit subiectul unei lucrări prezentate de către Christophe Notz. Orbeseal este un sigiliu intern pentru sfârcuri care este expulzat prin mulgere după fătare. Deși produsul a dovedit că poate reduce noile infecții intramamare după fătare, acesta se bazează pe un metal greu moale - sulfatul de bismut. Tratamentul ar putea avea efecte secundare pentru vițel dacă acesta înghite produsul Orbeseal după fătare. De asemenea, poate dăuna suprafețele sistemelor de mulgere dacă ajunge accidental în sistem, și poate avea efecte nedorite asupra mediului înconjurător dacă sigiliul ajunge în balegă. Se consideră necesară continuarea cercetărilor asupra acestor efecte.

Au fost prezentate postere despre controlul paraziților gastrointestinali la ovine, controlul biologic și rezultatele proiectului WORMCOPS (Danemarca) și despre utilizarea clinoptilolitelor (Grecia).

Cercetări asupra aspectelor legate de securitatea alimentelor provenite de la animale crescute în sistem ecologic

Pentru a asigura securitatea igienică a produselor lactate, laptele crud este tratat fie prin pasteurizare (la 72°C timp de 15 secunde), sau prin tratament termic UHT (135 - 150°C pentru câteva secunde) fie prin tratamentul ESL (încălzirea directă la 125 -130°C sau prin microfiltrare). Brita Rehberger de la Stația de Cercetare Elvețiană Federală pentru Produse Animale și Produse Lactate (Swiss Federal Research Station for Animal Production and Dairy Products) a discutat despre indicatorii termici legați de aceste procese (ex. conținutul în enzime, denaturarea proteinelor de zer, formarea substanțelor de reacție). Bio Suisse cere un minim de procesare pentru produsele lactate care poartă eticheta Bud. Procesul UHT este interzis de către Bio Suisse, în schimb se permite injectarea UHT directă a aburilor, deoarece produce un profil de indicatori termici asemănător cu cel al pasteurizării. Bio Suisse interzice, de asemenea, utilizarea adjuvanților și adaosurilor în fabricarea brânzei, dar, în ciuda acestei prohibiții, cere asigurarea igienii.

Se cunoaște faptul că, în Danemarca, porcinele crescute convențional, în aer liber, sunt infectate cu *Salmonella* în număr mult mai mare decât porcinele crescute în adăposturi. Annette Nyegard Jensen a încercat să afle potențialele surse de infecție cu *Salmonella* la porcinele crescute ecologic. Nu s-a găsit *Salmonella* în fauna sălbatică asociată porcinelor, dar s-a arătat că poate rezista în mediu până la 7 săptămâni după îndepărtarea porcinelor, prin urmare furnizând o sursă de infecție pentru noi porci introduși în locul respectiv.

Josie O'Brien și colab. (Marea Britanie) au investigat factorii care afectează infecția puilor broiler ecologici cu *Campylobacter*, inclusiv potențialul transfer de la fauna sălbatică asociată puilor. Rezultatele preliminarilor sugerează că sursa infecțiilor a fost, mult mai probabil, echipamentul (lăzile de transport), alte animale din șeptel decât cele din fauna sălbatică.

Anna-Maija Virtala și colab. au prezentat un studiu despre păsări ouătoare "ecologice" din Finlanda, la care s-au înregistrat parametrii sănătății (aparitia infecțiilor cu *Campylobacter*, *Salmonella*, infecții parazitare, canibalism), împreună cu caracteristicile descriptive manageriale ale unei ferme. Rezultatele au indicat că *Salmonella* este rară și că, în ouăle ecologice, *Campylobacter* nu reprezintă un risc pentru sănătatea publică, în schimb, apariția paraziților este foarte frecventă. Totuși, rezultatele trebuie interpretate luând în considerare situația Finlandei, unde creșterea păsărilor în aer liber este sever limitată în timpul iernii, iar biosecuritatea reprezintă o prioritate națională.

Proiectul HACCP Ecologic a analizat riscul micotoxinelor prezente în alimentele ecologice. Gabriela Wyss (FiBL) a vorbit despre rezultatele cercetărilor asupra laptelui, ouălor și asupra pâinii de grâu. Una dintre descoperirile majore a fost lipsa cunoștințelor și monitorizării în cercul fermierilor în ceea ce privește posibila contaminare cu micotoxină a furajelor și nutrețurilor achiziționate și produse în cadrul propriei ferme. Pentru a se adresa acestei lipse de cunoștințe și reprezentând o parte a proiectului HACCP Ecologic, s-au tipărit fluturași informativi despre acest subiect. Riscurile contaminării au fost prezentate și sub forma unui poster din Italia, care a descris un incident în care atât laptele convențional cât și cel ecologic au fost contaminate cu micotoxină, provenit din nutreț. Gabriela Wyss a prezentat, la rândul ei, un număr de studii comparative care au sugerat că nu există diferențe în contaminarea cu micotoxină a produselor ecologice și a produselor convenționale.

Perspectivile dezvoltării securității și calității produselor și producțiilor provenite de la animale crescute ecologic.

Femierii și cei care prelucrează alimentele trebuie să fie conștienți de accentuarea crescândă a asigurării securității alimentelor. Gabrielle Lancely (Marea Britanie) a discutat despre implicațiile practice ale noilor Regulamentele UE. Directiva nr 178/2002 a fost implementată în ianuarie 2005. Aceasta subliniază importanța securității alimentelor mai degrabă prin monitorizarea prelucrării decât prin controlul produsului finit. Va fi responsabilitatea operatorilor, inclusiv a fermierilor, de a înregistra circuitele alimentelor și de a asigura retragerea produselor nesigure de la consumul

public. Două noi Regulamentele (nr 852/2002 și nr 853/2004) vor extinde cerințele referitoare la igienă și vor accentua necesitatea HACCP-ului. În Marea Britanie, multe din aceste proceduri sunt deja aplicate din cauza proceselor de supraveghere a supermarketurilor. Totuși, aceste noi Regulamente pot avea efecte negative asupra sectorului ecologic. Mulți dintre producătorii ecologici sunt mai mici și posedă mai puține cunoștințe decât contrapartidele convenționale, care pot să beneficieze de echipamente mai puțin adecvate. Problema securității alimentelor se poate agrava din cauză că, de exemplu, sunt interziși conservanții în cârnații ecologici sau pentru că se va cere reducerea nivelului de nitrați pentru conservarea șuncii.

Hugo Alroe (Danemarca) s-a adresat publicului despre provocarea pe care o reprezintă sănătatea și bunăstarea animalelor, precum și securitatea alimentelor în legătură cu principiile și standardele ecologice. El a informat delegații despre două inițiative curente: a) Proiectul Ecologic Revizuit al UE, al cărui scop a fost de a furniza recomandări pentru dezvoltarea Regulamentului nr 2092/91, și b) consultarea asupra redefinirii principiilor IFOAM legate de agricultura ecologică (ecologică). Obiectivele Proiectului Ecologic Revizuit au fost de a identifica valorile etice de bază și diferențele de valoare ale gospodăririi ecologice, înființând o bază de date a standardelor ecologice în diferite țări europene, apoi de a aduce recomandări specifice, de exemplu derogările despre nutreț și sămânță. Proiectul curent al noilor principii IFOAM cuprinde patru principii: Principiul Sănătății, Principiul Ecologic, Principiul Corectitudinii, și Principiul Prudenței. Delegații workshop-ului s-au întrebat dacă sănătatea și bunăstarea animalelor sunt suficient de acoperite de aceste patru principii.

Sesiunile grupului operativ despre dezvoltarea standardelor ecologice și mesajele cheie

SAFO

S-au desfășurat încă două sesiuni de discuții. În prima secțiune s-a discutat despre dezvoltarea standardelor, cerându-se punctul de vedere al participanților SAFO referitor la implementarea în fiecare țară a Regulamentului nr 2092/91, în special la cerințele legate de sănătatea și bunăstarea animalelor. A doua secțiune a finisat, la rândul ei, punctele de vedere în ceea ce privește mesajele cheie transmise de către rețeaua SAFO. Aceste discuții vor fi relatate în lucrări separate.

Modul de desfășurare complet al celui de-al patrulea Workshop SAFO va fi disponibil pe pagina de web a SAFO: www.safonetwork.org.

Conf. Dr. Mihai Gheorghe, USAMV Cluj-Napoca
David Younie, expert, Aberdeen, Scoția

